

Sygn. akt I ACa 1420/16

I ACz 2116/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	SSA Sławomir Jamróg (spr.) SSA Robert Jurga
Protokolant:	st.sekr.sądowy Urszula Kłosińska

po rozpoznaniu w dniu 7 marca 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa **Związku (...) w W.**

przeciwko **T. U. i M. P.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 1 czerwca 2016 r. sygn. akt I C 3137/14 i na skutek zażalenia od postanowienia o kosztach zawartego w tym wyroku

1. **oddala apelację;**

2. **oddala zażalenie;**

3. **zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz strony powodowej kwotę 1 620 zł (jeden tysiąc sześćset dwadzieścia złotych) tytułem kosztów postępowania odwoławczego.**

SSA Sławomir Jamróg SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Robert Jurga

Sygn. akt I ACa 1420/16

UZASADNIENIE

Związek (...) w W. wniósł o zasądzenie solidarnie na jego rzecz od pozwanych - na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 2 lit. b w zw. z art. 100 i 101 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej prawo autorskie) - kwoty 31 650 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tj trzykrotności

wynagrodzenia, jakie w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z praw artystycznych wykonań za okres od 1 października 2012 r. do 31 sierpnia 2014r.

W dniu 29 października 2014 r. Sąd Okręgowy w Kielcach wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający powództwo (k. 47).

Pozwani T. U. i M. P. wnieśli sprzeciw od nakazu zapłaty wnosząc o oddalenie powództwa w całości.

Pismem z dnia 28 stycznia 2015 r. powód rozszerzył powództwo wnosząc o zasądzenie za cały rok 2014 kwoty 12 540 zł (25 pokoi x 18,90 zł = 472,50 x 12 miesięcy). W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r. sygn. SK 32/14, pismem z dnia 10 listopada 2015 r. powód cofnął powództwo ze zrzeczeniem się roszczenia w zakresie, w jakim domagał się zapłaty trzykrotności wynagrodzenia za zawinione naruszenie praw do wykonań artystycznych i wniósł o zasądzenie kwoty 17 445 zł tytułem naprawienia szkody za bezumowne korzystanie z artystycznych wykonań za okres od 1 października 2012 r. do 31 października 2015 r. Wysokość szkody powód wyliczył ostatecznie jako kwotę wynagrodzenia, którą powód by uzyskał, gdyby zawarto umowę licencyjną z zastosowaniem zatwierdzonych stawek wynagrodzeń. Powód wniósł o zasądzenie za okres od 1 października 2012 r. do 31 grudnia 2012 r. kwoty 1 350 zł, za 2013 r. – 5 520 zł, za 2014 r. – 5 670 zł i za okres od 1 stycznia 2015 r. do 31 października 2015 r. – 4 905 zł.

Wyrokiem z dnia 1 czerwca 2016r. sygn. akt I C 3137/14 Sąd Okręgowy w Kielcach umorzył postępowanie co do kwoty 14 205 zł (pkt I), zasądził solidarnie od T. U. i M. P. na rzecz Związku (...) w W. kwotę 8 468 zł wraz z ustawowymi odsetkami: od kwoty 5 694 zł od dnia 9 listopada 2014 r. do dnia zapłaty, od kwoty 292 zł od dnia 28 stycznia 2015 r. do dnia zapłaty i od kwoty 2 482 zł od dnia 10 listopada 2015 r. do dnia zapłaty (pkt 2), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt III), zasądził solidarnie od T. U. i M. P. na rzecz Związku (...) w W. kwotę 411,58 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych (pkt IV), zasądził od Związku (...) w W. solidarnie na rzecz T. U. i M. P. kwotę 1 154 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt V).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowił następujący stan faktyczny:

Powód jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi w rozumieniu art. 104 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Reprezentuje ponad 6 000 artystów wykonawców członków Związku (...). Wykonuje zbiorowe zarządzanie prawami pokrewnymi do artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno – muzycznych, w szczególności poprzez negocjowanie oraz zawieranie umów z użytkownikami, pobieranie wynagrodzeń od użytkowników i dochodzenie roszczeń o wynagrodzenie w postępowaniu sądowym. Powód złożył do Komisji (...)wniosek o zatwierdzenie nowych tabel wynagrodzeń za korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno – muzycznych artystów wykonawców, którzy powierzyli powodowi prawa do wykonań oraz artystów wykonawców, którzy nikomu nie powierzyli praw do artystycznych wykonań w zarząd i pod ochronę. Do chwili obecnej tabelę wynagrodzeń za 2012 i 2013 rok nie zostały zatwierdzone. Pozwani T. U. i M. P. od 14 lutego 2001r. prowadzą działalność gospodarczą – Hotel (...) w B..W dniu 5 listopada 2008 r. pozwany T. U. zawarł ze Związkiem Stowarzyszeń (...) w W. umowę licencyjną o korzystanie z artystycznych wykonań m.in. dla hoteli, na polu eksploatacji publicznej odtwarzanie (odtwarzanie w pomieszczeniach ogólnie dostępnych, odtwarzanie audio w pokojach, odtwarzanie video w pokojach). W umowie pozwany wskazał, że w hotelu jest 6 pokoi z odbiornikami RTV. Miesięczna opłata z tytułu ww umowy wynosiła 107,10 zł. Pismem z dnia 29 sierpnia 2012 r. pozwani rozwiązali ww umowę i poinformowali powoda, że od dnia 1 września 2012 r. rezygnują w korzystania z audio i video w pokojach noclegowych. Powód wyraził zgodę na rozwiązanie umowy. W dniu 24 sierpnia 2012 r. pozwani zawarli ze Stowarzyszeniem (...) w G. umowę nr (...). Pozwany T. U. działający w imieniu Hotelu (...) oświadczył, że w jest właścicielem 24 sztuk odbiorników RTV. Odbiorniki te pozwani oddali w nieodpłatną dzierżawę na rzecz Stowarzyszenia (...), które zobowiązało się nieodpłatnie wypożyczać te odbiorniki gościom zatrzymującym się w Hotelu (...) do ich osobistego użytku na czas pobytu w tym Hotelu.

W tym stanie faktycznym Sąd pierwszej instancji uznał powództwo za częściowo uzasadnione. Sąd odwołał się do art. 79 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych zgodnie z którym uprawniony,

którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych (pkt a) albo poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę, że przepis art. 79 pkt 3 lit. b prawa autorskiego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r. (Dz.U.2015.932) został częściowo uznany za niezgodny z art. 64 ust. 1 i 2 w związku z art. 31 ust. 3 w związku z art. 2 Konstytucji RP w zakresie, w jakim uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa, naprawienia wyrządzonej szkody poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej - w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia. Co do zasady jednak strona powodowa może dochodzić wynagrodzenia albowiem zgodnie z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego domniemywa się, że organizacja zbiorowego zarządzania jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie. Na domniemanie to nie można się powołać, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania. Domniemanie przewidziane w ww przepisie jest więc jest usuwalne, ale do jego uchylecia nie wystarczy samo wskazanie, że istnieje inna organizacja działająca w tym samym zakresie (okoliczność ta w niniejszej sprawie była między stronami bezsporna). Kwestionujący legitymację danej organizacji w odniesieniu do konkretnych praw musi wykazać, że inna organizacja działająca w tym samym zakresie powołuje się wobec niego na swój tytuł do tych samych praw. Pozwani wprawdzie zarzucili, że w odniesieniu do tych samych praw oprócz powoda działa jeszcze jedna organizacja ale nie twierdzili aby ta organizacja powoływała się w stosunku do pozwanych na swój tytuł do tych samych praw. Przeciwnie – z zeznań pozwanego T. U. wynika jednoznacznie, że ani po rozwiązaniu umowy z pozwanym, ani wcześniej żadna inna organizacja nie zwracała się do pozwanych o zapłatę tantiem z tytułu korzystania z odbiorników telewizyjnych w pokojach hotelowych (pozwany powoływał się jedynie na umowę z (...), który jednak nie działa na tym samym, co powód polu eksploatacji). Zatem domniemanie wynikające z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego nie zostało uchylone. Zdaniem Sądu Okręgowego pozwani bezzasadnie też powoływali się na umowę zawartą ze Stowarzyszeniem (...). Zarówno z treści tej umowy, jak i zeznań świadka T. B. i zeznań pozwanego T. U. wynika bowiem, że pozwani są właścicielami odbiorników RTV udostępnianych gościom korzystającym z hotelu, odbiorniki te znajdują się w prowadzonym przez do nich hotelu, pozwani wydają je gościom i odpłacają abonament radiowo telewizyjny. Zawarcie umowy z (...) nie zwalniało pozwanych od uiszczania opłat na rzecz artystów wykonawców i nie stanowiło udostępnienia odbiorników gościom w ramach dozwolonego użytku. Z art. 24 ust. 2 prawa autorskiego wynika, że takim użytkowaniem istnieje jedynie wtedy, gdy z odbieraniem odtwarzanych utworów nie łączą się - nawet pośrednio - korzyści majątkowe. Nie chodzi tu więc wyłącznie o działalność zarobkową opartą na korzystaniu z programów RTV, ale także o taką działalność, w której udostępnianie odbioru nie stanowi głównego elementu działalności gospodarczej. Właściciel hotelu pośrednio osiąga bowiem jakieś korzyści majątkowe z udostępniania odbiorników RTV. Nie można wykluczyć, że dla niektórych gości warunkiem skorzystania z usług pozwanych jest umożliwienie im korzystania podczas pobytu w hotelu z radia i telewizora w pokoju. Twierdzenia pozwanych o wynajmowaniu przez nich pokoi pozbawionych odbiorników RTV nie znalazły potwierdzenia w przedstawionych dowodach. Jednocześnie sam pozwany T. U. zeznał, że we wszystkich pokojach w całym budynku hotelu znajdują się gniazdzka umożliwiające odbiór telewizji i na życzenie gościa pozwany wstawia do pokoju odbiornik. Skoro pozwani - właściciele Hotelu (...) – czerpią z rozpowszechniania programów pośrednie korzyści (podwyższony standard), to zobowiązani są do płacenia wynagrodzeń dla podmiotów praw autorskich. Zawarcie umowy ze Stowarzyszeniem (...) nie zwalnia ich od tego obowiązku.

Sąd Okręgowy uznał natomiast, że nie ma podstaw do przyjęcia stawek tego wynagrodzenia w wysokości żądanej przez powoda. Okolicznością bezsporną było, że tabele wynagrodzeń dołączone przez powoda do pozwu nie zostały zatwierdzone przez Komisję. Zgodnie z art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wniosek o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych objętych zbiorowym zarządzaniem organizacja zbiorowego zarządzania składa w terminie 6 miesięcy od dnia powołania Komisji Prawa Autorskiego. Zachowanie tego terminu powoduje, że skutki prawomocnego zatwierdzenia tabel wynagrodzeń w rozumieniu ustawy, dokonanej na podstawie przepisów dotychczasowych zachowują moc, do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w

sprawie zatwierdzenia nowych tabel wynagrodzeń (art. 3 ust. 6 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy prawo autorskie). W tym stanie rzeczy Sąd uznał, że uzasadnione jest przyjęcie stawek dotychczasowych, obowiązujących w dacie zawarcia przez strony umowy z dnia 5 listopada 2008 r. (powód nie wykazał innych stawek obowiązujących przed uchyleniem art. 108 i 109 upapp). Sąd przyjął zatem należne wynagrodzenie w wysokości 14,60 zł za jeden odbiornik RTV.

Sąd nie uwzględnił wniosku powoda, aby wobec braku zatwierdzonych tabel wynagrodzeń, ustalić stosowne wynagrodzenie przy przyjęciu stawek wynikających z pięciu przykładowych umów licencyjnych zawartych przez powoda w latach 2011 – 2014, z wynagrodzeniem jednostkowym na 1 odbiornik w pokoju – 18,90 zł, 17,30 zł, 18,40 zł, 18,40 zł, 18 zł, 18 zł (k. 114 – 118). Po pierwsze trudno uznać, aby pięć umów mogło stanowić miarodajne źródło ustalenia przeciętnego rynkowego wynagrodzenia. Po drugie, pozwani podnosili, że taka wysokość stawek nie była z nimi uzgodniona ani przez nich akceptowana.

Za nieuzasadniony Sąd uznał wniosek pozwanych, aby ustalić należne wynagrodzenie w wysokości 107,10 zł miesięcznie, tak jak to zostało przyjęte w poprzednio obowiązującej umowie stron (sprzeciw k. 51 – 54). W umowie z dnia 5 listopada 2008 r. pozwani zobowiązali się bowiem uiszczać wynagrodzenie za korzystanie ogółem z 6 odbiorników RTV. Tymczasem w toku postępowania Sąd ustalił, że w okresie objętym roszczeniem powoda w Hotelu (...) jest 20 pokoi i w każdym z nich możliwe jest korzystanie przez gości z takich odbiorników. Za wiarygodne Sąd uznał zeznania pozwanego, że w okresie zimowym jedno piętro tj. 10 pokoi, jest co roku wyłączone z korzystania z uwagi na brak klientów. Pozwany podał, że wyłączenie to ma miejsce od października do marca każdego roku. Sąd uznał za zasadne przyjęcie, że ten tzw. okres zimowy obejmuje 5 miesięcy w roku (od 1 października do 28 lutego). Uznając zatem, że należne wynagrodzenie od jednego odbiornika wynosi 14,60 zł miesięcznie i że przez 5 miesięcy w roku w Hotelu prowadzonym przez pozwanych jest 10 pokoi z odbiornikami, a przez 7 miesięcy każdego roku jest 20 takich pokoi, należne wynagrodzenie zostało wyliczone następująco:

- od 1.10. 2012 r. do 31.12.2012 r. - 438 zł (3 miesiące x 10 pokoi x 14,60 zł);
- za 2013 r. - 2 774 zł (20 pokoi x 14,60 zł x 7 miesięcy = 2 044 zł + 10 pokoi x 14,60 zł x 5 miesięcy = 730 zł);
- za 2014 r. 2 774 zł (20 pokoi x 14,60 zł x 7 miesięcy = 2 044 zł + 10 pokoi x 14,60 zł x 5 miesięcy = 730 zł);
- za okres od 1.01.2015 r. do 31.10.2015 r. – 2 482 zł (10 pokoi x 14,60 zł x 3 miesiące = 438 zł + 20 pokoi x 14,60 zł x 7 miesięcy = 2 044 zł).

Razem należne wynagrodzenie za okres od 1 października 2012 r. do 31 października 2015 r. wynosi więc 8 468 zł. w tej części powództwo zostało uwzględnione. Odsetki zgodnie z art. 481 i 455 kc Sąd zasądził od wynagrodzenia należnego za okres od 1.10.2012 r. do 31.10.2014 r. (5 694 zł) od dnia następnego po doręczeniu pozwu tj od dnia 9.11.2014 r., od wynagrodzenia za okres od 1.11.2014 r. do 31.12.2014 r. (292 zł) od daty pisma rozszerzającego powództwo o wynagrodzenie należne za ten okres tj od 28 stycznia 2015 r. i odsetki za okres od dnia 1.01.2015 r. do 31.10.2015 r. (2 482 zł) od daty pisma, w którym powód rozszerzył powództwo o ww okres, tj 10 listopada 2015 r.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uwzględnił częściowo powództwo w oparciu o art. 79 ust. 1 pkt 3 a ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Jako podstawę umorzenia postępowania w zakresie cofniętego żądania Sąd powołał art. 355 k.p.c. i art. 203 § 1 k.p.c. a jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu art. 100 k.p.c., przy uwzględnieniu, że powód wygrał w 26 %.

Apelację od tego wyroku wniosła strona pozwana zaskarżając wyrok w całości wnosząc o zmianę orzeczenia i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, oraz odpowiednią zmianę orzeczenia o kosztach stosownie do wyniku sprawy. zarzucając:

- naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 105 ust. 1 i art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. 3 w zw. z art. 100 i 101 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych,

-naruszenie prawa procesowego poprzez orzeczenie w sprzeczności z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym .

Pozwani zarzucili, że strona powodowa nie posiada uprawnienia do dochodzenia roszczenia zapłaty a to wobec zawarcia przez pozwanych umowy ze Stowarzyszeniem (...) i oddaniem temu Stowarzyszeniu telewizorów do użytkowania, w ten sposób, że to Stowarzyszenie wypożycza telewizory gościom hotelowym do ich prywatnego użytku.

Niezależnie od tego pozwani podnieśli, że to strona pozwana powinna była wykazać, że przysługuje jej uprawnienie do zarządzania i ochrony praw lub, że została wskazana przez Komisję Prawa Autorskiego jako organizacja właściwa. W obwieszczeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego wskazano dwie organizacje zbiorowego zarządzania prawami artystów wykonawców w zakresie pola eksploatacji artystycznego wykonania : obok powoda jest to (...), który inkasuje i rozdziela opłaty od producentów i importerów urządzeń i czystych nośników służących reprodukowaniu artystycznych wykonania utworów. Istnieją też inne organizacje jak Związek (...), Stowarzyszenie (...), Związek (...), które roszczą sobie prawo do pobierania opłat za eksploatację utworu. Ich zdaniem powinna także wykazać, że pozwani naruszyli prawo autorskie lub pokrewne. Sam fakt posiadania telewizorów w hoteli nie stwarza domniemania naruszenia prawa. Nie zostały też wykazane osoby których prawa naruszono poprzez oglądanie programu z wypożyczonego telewizora przez gościa. Większość programów na charakter audiowizualny co wprowadza domniemania praw producentów a nie twórców. Pozwani wskazali, że udostępniają pokoje bez wskazania czy jest on wyposażony w odbiorniki TV. Nie osiągają więc korzyści co oznacza użytek o jakim mowa w art. 24 ust. 2 prawa autorskiego. Pozwani zakwestionowali także wysokość zasądzonej kwoty jako opartej na cenniku zawierającym nieodpowiednie, nienegocjowane ceny. Uzupełniając apelację pozwani powołali się na pismo Komisji Prawa Autorskiego z którego wynika, że nie została zatwierdzona tabela wynagrodzenia odnosząca się do hoteli w zakresie stawek wynagrodzeń za odtwarzanie z nośników dźwięku i za pomocą innych urządzeń służących do odbioru programów telewizyjnych i radiowych. Pozwani wnieśli o dopuszczenie dowodów z tego pisma oraz z orzeczenia Sądu Okręgowego w Gdańsku.

Strona powodowa wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego i zważył co następuje:

Nie jest zasadny zarzut legitymacji czynnej. Sąd drugiej instancji w obecnym składzie podziela stanowisko Sądu Okręgowego i także tutaj Sąd wyrażone w wyroku z dnia 6 lipca 2016r. sygn. akt I ACa 348/16, że sam fakt, że na danym polu eksploatacji działa poza powodem jeszcze inna organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi nie wyklucza skorzystania z domniemania z art. 105 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. z 2000 r. Nr 80, poz. 904 ze zm., dalej prawo autorskie). Jak stanowi art. 105 ust. 1 prawa autorskiego domniemanie obejmuje uprawnienie organizacji zbiorowego zarządzania do zarządzania prawami i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz legitymację procesową w tym zakresie, zaś powołanie się na to domniemanie jest wykluczone, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania. Literalne brzmienie tego przepisu jednoznacznie wskazuje, że dla obalenia domniemania nie wystarczy samo istnienie innej jeszcze organizacji zbiorowego zarządzania działającej na tym samym polu eksploatacji, ale koniecznym jest nadto, aby ta druga organizacja rościła sobie tytuł do tego samego utworu lub artystycznego wykonania. Tak też stwierdził Sąd Najwyższy między innymi w wyroku z dnia 15 maja 2009 r. II CSK 701/08, czy też w wyroku z dnia 20 maja 1999 r. I CKN 1139/97 aprobuszonym przytaczanym przez R. T. w „Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz” (CH. B. 2016 r. str. 938-939). Wprawdzie niektórzy przedstawiciele doktryny prawa wysuwają zastrzeżenia dotyczące takiej wykładni art. 105 ust. 1 prawa autorskiego (por. m. in. Monika Czajkowska-Dąbrowska w „Ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz” Dom Wydawniczy ABC 2001 str. 637 i nast., Janusz Barta i Ryszard Markiewicz „Prawo Autorskie” Wolters Kluwer 2016 str. 254-256), jednak, próby ograniczenia tego domniemania w kierunku konieczności wykazywania umocowania do reprezentacji danych twórców i ochrony praw do określonych utworów uznać należy raczej za postulaty lege ferenda, gdyż nie sposób ich obronić na tle jednoznacznego w tym zakresie brzmienia powołanego przepisu. Domniemanie przewidziane w art. 105 ust. 1 prawa autorskiego, zwalnia powoda od konieczności przeprowadzenia dowodu na okoliczność, że istotnie powierzono mu zarządzanie i ochronę praw

autorskich w tym zakresie. Dowód taki stałby się konieczny jedynie wtedy, gdyby pozwany wykazał, że inna organizacja zbiorowego zarządzania rości sobie tytuł do tych samych utworów lub artystycznych wykonania. Słusznie też Sąd pierwszej instancji odwołał się do zeznań pozwanego T. U., z których wynika jednoznacznie, że ani po rozwiązaniu umowy z pozwanym, ani wcześniej żadna inna organizacja nie zwracała się do pozwanych o zapłatę tantiem z tytułu korzystania z odbiorników telewizyjnych w pokojach hotelowych. Zatem domniemanie wynikające z art. 105 ust. 1 prawa autorskiego nie zostało uchylone. Konstrukcja tego przepisu nakłada jednak na organizację zbiorowego zarządzania minimalny obowiązek wskazania przedmiotu ochrony. Zatem należało wskazać konkretnych artystów wykonawców, których prawa chroni powód i ich utwory lub artystyczne wykonania. Rezygnacja z takiego minimalnego wymagania całkowicie uniemożliwia skorzystanie z wyłączenia określonego w zdaniu 2 art. 105 ust. 1 pozbawiając ten przepis praktycznego znaczenia. Pogląd taki znajduje też oparcie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r. III CSK 30/11 nie publ. Strona powodowa przedłożyła jednak listę artystów wykonujących artystyczne wykonania utworów. Utwory oraz przedmioty praw pokrewnych stanowią treść audycji i są częścią programu radiowego albo telewizyjnego. Nie podnoszono zaś na etapie postępowania przed Sądem Okręgowym żadnych zarzutów by programy z udziałem tych artystów nie były emitowane w okresie za który uwzględniono powództwo. Większość programów ma charakter audiowizualny jednakże z tego faktu nie można wyprowadzić podnoszonego w apelacji domniemania co do ewentualnego naruszania jedynie praw producentów a nie wykonawców. Powód więc sprostął minimalnym wymaganiom co przerzucało na pozwanych ciężar obalenia domniemania wskazującego, że strona powodowa jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 5 i 9 prawa autorskiego.

Nie był też zasadny zarzut odwołujący się do dozwolonego użytku i powołujący art. 24 prawa autorskiego. Prawo autorskie stanowi sposób implementacji dyrektyw Unii Europejskiej do polskiego porządku prawnego. Trybunał Sprawiedliwości (EU) w wyroku z dnia 7 grudnia 2006 r. C-306/05 www.eur-lex.europa.eu jednoznacznie stwierdził, że rozprowadzanie przez podmiot świadczący usługi hotelarskie sygnału umożliwiającego przy pomocy odbiorników telewizyjnych umieszczonych w pokojach hotelowych udostępnianie utworów klientom zajmującym pokoje hotelowe stanowi publiczne udostępnianie w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym i to niezależnie od wykorzystanej techniki przekazu sygnału. Stanowisko to zostało potwierdzone postanowieniem Trybunału Sprawiedliwości (EU) z dnia 18 marca 2010 r. C-136/09 www.eur-lex.europa.eu. W orzeczeniu tym (dotyczącym stanu faktycznego w którym udostępniono odbiorniki telewizyjne w pokojach hotelowych i podłączono je do anteny centralnej zainstalowanej w hotelu, a odbiór sygnału przez jego klientów był możliwy bez żadnej innej interwencji ze strony prowadzącego hotel), stwierdzono że: przez samą okoliczność zainstalowania w pokojach hotelowych odbiorników telewizyjnych i podłączenia ich do anteny centralnej hotelu prowadzący hotel dokonuje czynności publicznego udostępniania w rozumieniu art. 3 ust. 1 (dyrektywy 2001/29/WE). Samo powołanie się na umowę cedującą na inny podmiot oddawanie do użytkowania odbiorników nie zmienia tego, że w ramach usługi hotelowej umożliwiony został odbiór telewizji. Ponadto na gruncie tej dyrektywy aby doszło do publicznego udostępnienia utworu, nie jest decydujące, czy osoby należące do grupy, którym utwór został udostępniony miały rzeczywisty dostęp do tego utworu (por. Wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27 marca 2014 r. C-314/12 www.eur-lex.europa.eu). Zarzut więc apelujących, że nie wykazano czy goście w faktycznie korzystali z odbiorników nie jest zasadny. Tu należy zauważyć, że powód nie mógłby takich dowodów zaoferować bo tylko pozwani mieli możliwość monitorowania użycia sprzętu i rodzaju odbieranego sygnału w okresie dochodzonym w pozwie. Z powołanego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości wynika, że aby doszło do publicznego udostępnienia utworu, wystarczy, udostępnienie w sposób ustalony w niniejszej sprawie, przy czym nie jest decydujące, by osoby należące do grupy odbiorców miały rzeczywisty dostęp do tego utworu. Ponadto nawet zależne udostępnienia możliwości odbioru fonogramów i filmów stanowi udostępnienie spełniające kryteria zawarte zarówno w powołanej dyrektywie 2001/29/WE jak i w dyrektywie 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej. „Użyczenie” na gruncie tej ostatniej dyrektywy oznacza także ograniczone czasowo przekazanie do korzystania służące tylko pośrednio celom gospodarczym lub handlowym przez instytucje dostępne dla publiczności. W wyroku z dnia 15 marca 2012 r. C-162/10 Trybunał Sprawiedliwości (EU) www.eur-lex.europa.eu stwierdził dodatkowo, że osoba

prowadząca zakład hotelowy, umieszczająca w pokojach klientów odbiorniki telewizyjne lub radiowe, do których doprowadzany jest nadawany sygnał, jest „użytkownikiem” dokonującym czynności „publicznego udostępniania” nadawanego fonogramu w rozumieniu art. 8 ust. 2 dyrektywy 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej i na mocy tego przepisu osoba ta obowiązana jest uiszczać godziwe wynagrodzenie za odtwarzanie nadawanego fonogramu oprócz wynagrodzenia uiszczanego przez nadawcę. Orzeczenia te przesądzają zatem że udostępnianie utworów w sposób i w miejscach wskazanych w ustaleniach Sądu Okręgowego ma charakter udostępniania publicznego. Było to także udostępnienie przy pomocy urządzeń służących do odbioru programu telewizyjnego, w którym utwór jest nadawany o jakim mowa w art. 6 ust. 1 pkt 9 prawa autorskiego..

Istotne jest jednak czy pozwani osiągają korzyści z tego udostępnienia albowiem odbiór programu przy użyciu odbiorników ulokowanych w miejscach publicznych stanowi wkroczenie w wyłączne prawo publicznego odtwarzania utworu tylko wówczas, gdy z faktem tym łączy się osiąganie korzyści materialnych (zob. E. Traple, w: Komentarz, red. J. Barta, R. Markiewicz, 2011, s. 247). Zgodnie z art. 24 ust. 2 prawa autorskiego posiadacze urządzeń służących do odbioru programu radiowego lub telewizyjnego mogą za ich pomocą odbierać nadawane utwory, choćby urządzenia te były umieszczone w miejscu ogólnie dostępnym, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie korzyści majątkowych. Trybunał Sprawiedliwości (EU) w wyroku z dnia 16 lutego 2017 r. C-641/15 stwierdził, że przekazywanie sygnału za pośrednictwem odbiorników telewizyjnych i radiowych zainstalowanych w pokojach hotelowych stanowi świadczenie dodatkowej usługi, która ma wpływ na standard danego zakładu hotelowego i w konsekwencji na cenę pokoju, to jednak w ramach badania istnienia czynności publicznego udostępnienia w rozumieniu, odpowiednio art. 3 ust. 1 dyrektywy (...) i art. 8 ust. 2 dyrektywy (...), nie można jednak uznać, że owo dodatkowe świadczenie jest oferowane w miejscu dostępnym publicznie za opłatą w rozumieniu art. 8 ust. 3 tej drugiej dyrektywy. Artykuł 8 ust. 3 dyrektywy 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (EU) z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej należy interpretować w ten sposób, że udostępnianie programów telewizyjnych i radiowych za pośrednictwem odbiorników telewizyjnych zainstalowanych w pokojach hotelowych nie stanowi udostępniania dokonywanego w miejscu dostępnym publicznie za opłatą. W konsekwencji publiczne udostępnianie programów telewizyjnych i radiowych za pośrednictwem odbiorników telewizyjnych i radiowych zainstalowanych w pokojach hotelowych nie wchodzi w zakres stosowania wyłącznego prawa organizacji nadawczych przewidzianego w art. 8 ust. 3 dyrektywy 2006/115/WE. Ta wykładnia nie jest jednak decydująca dla rozstrzygnięcia. Po pierwsze bowiem przepis art. 8 ust. 3 Dyrektywy 2006/115/WE dotyczy organizacji nadawczych producentów fonogramów natomiast nie dotyczy on ochrony wyłącznego prawa artystów wykonawców. W niniejszej sprawie nie chodzi o prawo zezwalania lub zakazywania bezprzewodowego retransmitowania programów oraz publicznego odtwarzania programów za opłatą wstępu lecz o ochronę praw artystów wykonawców. Przepis art. 97 prawa autorskiego stanowi podstawę ochrony praw organizacji radiowej lub telewizyjnej, która jak wynika z tego przepisu jest udzielana bez uszczerbku dla praw twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów praw twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów. Zgodnie z dyrektywą 2001/29/WE autorzy i artyści wykonawcy, aby móc kontynuować swoją twórczą i artystyczną pracę, muszą otrzymywać stosowne wynagrodzenie za korzystanie z ich utworów. Z art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/29 wynika, iż państwa członkowskie powinny zapewnić autorom wyłączne prawo do zezwalania na jakiegokolwiek publiczne udostępnianie ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, włączając podawanie do publicznej wiadomości ich utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie lub też do zabrania takiego udostępniania, jak też do zapewnienia stosownego wyrównania uszczerbku w wypadku naruszenia praw. Temu służą roszczenia z art. 79 prawa autorskiego. Po drugie państwa członkowskie mogą ustanowić dalej sięgającą ochronę praw właścicieli praw pokrewnych [podmiotów praw pokrewnych względem praw autorskich], niż określone w przepisach dyrektyw w odniesieniu do nadawania oraz odtwarzania publicznego. W powołanym wyżej orzeczeniu z dnia 16 lutego 2017 r. Trybunał Europejski stwierdził, że cena za pokój hotelowy nie jest opłatą żadaną konkretnie jako wynagrodzenie za publiczne udostępnianie programu telewizyjnego lub radiowego, lecz stanowi przede wszystkim wynagrodzenie za usługę noclegu, do której dodane są, w zależności od kategorii hotelu, określone dodatkowe usługi, takie jak udostępnianie programów telewizyjnych i radiowych za pośrednictwem odbiorników będących na wyposażeniu

pokojów. Cena za usługi dodatkowe co do zasady jest zawarta w cenie za nocleg i nie jest wyodrębniona. Przepis art. 24 ust. 2 polskiego prawa autorskiego określa jednak jako warunek dozwolonego użytku, brak korzyści, co jest pojęciem szerszym od pojęcia opłaty zawartego w art. 8 ust. 3 dyrektywy 2006/115. Osiąganie korzyści majątkowych na gruncie prawa polskiego nie jest ograniczone do ścisłego związku pomiędzy korzyścią a aktywnością gospodarczą. Nie chodzi więc tylko o ścisły ekwiwalent za udostępnianie programów telewizyjnych. Wystarczy by tego rodzaju publiczne odtwarzanie mogło się przyczynić do powiększenia rozmiaru przychodów z prowadzonej działalności. W wyroku Trybunału Sprawiedliwości (EU) z dnia 31 maja 2016r. C-117/15 www.wskazano z powołaniem także na inne orzeczenia, że rozpowszechnianie utworów chronionych ma charakter zarobkowy, gdy użytkownik może osiągać dzięki temu rozpowszechnianiu korzyść gospodarczą związaną z atrakcyjnością i w konsekwencji z większą frekwencją w lokalu, w którym dokonuje tego rozpowszechniania. Dotyczy to także świadczenia dodatkowych usług, które wprawdzie nie realizują głównego celu prowadzonego obiektu lecz mają wpływ na komfort i atrakcyjność ośrodka, zapewniając mu tym samym przewagę konkurencyjną. Nie jest więc decydujące, że pozwani nie różnicują ceny pokoi w zależności czy gość chce korzystać z odbiornika lecz, że pokoje te są atrakcyjniejsze dla odbiorcy skoro można w nim korzystać z TV bez dodatkowych opłat. Nie potrzeba wykazywać faktu skorzystania z odbiornika i ewentualnej korzyści wynikającej z udostępnienia sprzętu skoro już sama możliwość uzyskania możliwości odbioru utworów audiowizualnych bez dodatkowych opłat zwiększa atrakcyjność hotelu a poprzez to wpływa na zwiększenie ilości gości. Nawet bowiem jeżeli strona pozwana nie pobiera opłat za udostępnianie odbiorników, który jest przekazywany przez dodatkowego pośrednika, któremu pozwani użyczyli odbiorników, to jednak zwykle zasady doświadczenia życiowego wskazują, że możliwość odbioru TV wpływa na standard hotelu pozwanych a ten przekłada się na pośrednie korzyści wynajmu. Ustalenia Sądu Okręgowego wskazują zaś, że w hotelu znajdują się gniazdka umożliwiające odbiór telewizji w cenie pokoju i na życzenie gościa pozwany wstawia do pokoju bez dodatkowych opłat odbiornik. Wpływa to niewątpliwie na poziom oceny wyposażenia pokoi w hotelu. Tworzy to domniemanie istnienia korzyści. Ciężar dowodu wykazania braku korzyści spoczywał więc na posiadaczu tych urządzeń (por. powołany także przez Sąd pierwszej instancji wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 listopada 2004 r. V CK 243/04 OSP 2005 nr 11, poz. 129.). Wykazanie braku korzyści wymagałoby oceny uwarunkowań w zakresie prowadzenia działalności hotelowej, w tym sytuacji na rynku i poziomu konkurencji na tamtym terenie, co wiąże się z wiedzą specjalistyczną. Takiej też wiedzy wymagałaby ocena znaczenia oferty pozwanych pokoju (...) (tj bez szkodliwego promieniowania) w sytuacji oferowania odbiorników udostępnianych innym gościom) Pozwani zaś wniosków dowodowych z opinii biegłego nie oferowali. Tym samym pozwani nie mogą się powołać na dozwolone udostępnienie i są zobowiązani do zapłaty rekompensaty za to naruszenie.

Apelacja nie zawiera bezpośrednich zarzutów procesowych co do sposobu wyliczenia przez Sąd Okręgowy kwoty należnej podzielanego przez Sąd Apelacyjny. Dodatkowo więc tylko należy zauważyć, że Trybunał Konstytucyjny w powołanym w toku sprawy wyroku z dnia 23 czerwca 2015 r. sygn. SK 32/14 wskazał, że w prawie własności intelektualnej, pojawiają się odstępstwa od podstawnych zasad kompensaty szkody. Odstępstwa te są zwykle uzasadniane trudnościami dowodowymi w wykazaniu przez uprawnionego poniesionego uszczerbku. Regulacja dotycząca odszkodowania za naruszenie praw autorskich stanowi element implementacji przez Polskę dyrektywy 2004/48/WE. Zgodnie z art. 13 ust. 1 przywołanej dyrektywy nakaz zapłaty uprawnionemu odszkodowania powinien uwzględniać wszystkie właściwe aspekty, także poniesione przez stronę poszkodowaną negatywne skutki gospodarcze z utraconymi zyskami łącznie, a nie tylko nieuczciwe zyski uzyskane przez naruszającego. Ponadto odszkodowanie to ma także rekompensować czynniki pozaekonomiczne. W braku zaspokojenia przez stronę pozwaną roszczenia informacyjnego, w braku ustaleń co do liczby wykonań w programach tv i w braku wykazania przez pozwanych rzeczywistego obłożenia hotelu w przedmiotowym okresie, nie było możliwe weryfikowanie rzeczywistego uszczerbku artystów których prawami zarządza strona powodowa ani też ustalenie dokładnej wartości uzyskanej korzyści przez pozwanych. Zgodnie z dyrektywą 2004/48/WE: we właściwych przypadkach, można jednak określić odszkodowanie ryczałtowe na podstawie elementów takich, jak przynajmniej suma licencji lub opłat należnych w razie poproszenia przez naruszającego o zgodę na wykorzystywanie praw własności intelektualnej, o którą chodzi. Zaskarżone orzeczenie odpowiada właśnie tym założeniom. Sąd pierwszej instancji zasądził odszkodowanie przy uwzględnieniu zasad wynikających z art. 3 ust. 6 ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 152, poz. 1016) według stawek miesięcznych 14,60

zł od jednego pokoju w którym możliwy był odbiór TV, niższych niż stawka miesięczna wynikająca z opłat określonych w umowie licencyjnej łączącej strony w przeszłości. Wówczas bowiem stawka wynosiła 17, 85zł (107,10 zł/ 6 pokoi z odbiornikami RTV). Taki sposób wyliczenia nie narusza normy art. 79 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 104 ust. 1 i art.100 oraz 101 prawa autorskiego przy uwzględnieniu zasad wdrożenia dyrektyw unii europejskiej do prawa polskiego (por. także wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 16 czerwca 2016 r. sygn.. akt V ACa 929/15 Legalis Numer 1533074). Rozstrzygnięcie to nie narusza też wolności działalności gospodarczej przy uwzględnieniu zakresu w jakim Trybunał Konstytucyjny stwierdził w wyroku z dnia 23 czerwca 2015 r. sygn. SK 32/14 niekonstytucyjność art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. b prawa autorskiego.

Mając powyższe na uwadze apelację oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98§1 i 3 k.p.c. przy zastosowaniu §2 pkt 4, §10 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015r. poz. 1804).

SSA Sławomir Jamróg SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Robert Jurga

Sygn. akt I ACz 2116/16

UZASADNIENIE

Strona powodowa wniosła zażalenie na postanowienie o kosztach procesu zawarte w pkt V zarzucając naruszenie prawa procesowego a to art. 100 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie a w konsekwencji obarczenie strony powodowej skutkami cofnięcia pozwu wywołanego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego , podczas gdy jest to okoliczność zewnętrzna a w chwili wniesienia pozwu żądanie pozwu było uzasadnione . Strona powodowa wniosła o zmianę orzeczenia w tej części i obniżenie kwoty zasądzonej na rzecz pozwanych do kwoty 411, 58zł .

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Zażalenie nie jest zasadne.

Przepis ten nie konkretyzuje przypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi. Odstąpienie od obciążenia strony kosztami procesu poniesionymi przez jej przeciwnika procesowego, jest możliwe w sytuacji szczególnej, gdy takie obciążenie byłoby niesłuszne i niesprawiedliwe, rażąco niezgodne z zasadami słuszności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2011 r., II CZ 203/10, LEX nr 738399). Do „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zalicza się sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla stron, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się wyłącznie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 2011 r., IV CZ 111/11, LEX nr 1119554, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, LEX nr 564753). W tym przypadku sytuacja majątkowa strony nie uzasadniała zastosowania art. 102 k.p.c. Także podnoszone przez stronę powodową okoliczności nie pozwalają zastosowania zasad słuszności skoro wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 czerwca 2015 r. SK 32/14 został opublikowany w dniu 1 lipca 2015r. a strona pozwana cofnęła pozew w części w listopadzie 2015r. dopiero na zarzut pozwanych zawarty w piśmie z dnia 5 października 2015r. i to na wyraźne zobowiązanie do ustosunkowania się do treści pisma. Ponadto w ramach częściowego umorzenia mieściło się wynagrodzenie wyliczone według stawki zakwestionowanej przez Sąd Okręgowy. Z tych względów brak jest podstaw do przyjęcia ,że zachodzi podstawa do odstąpienia od ogólnej zasady rozliczenia kosztów tj według odpowiedzialności za wynik. Sprawy. Wobec powyższego zażalenie oddalono na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397§2 k.p.c.

SSA Robert Jurga SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Sławomir Jamróg